

FIRAT ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

FIRAT UNIVERSITY JOURNAL OF THE FACULTY OF THEOLOGY

Sayı: 29/1 (Haziran / June 2024), 71-84

Hz. Peygamber'e Yazılan Manzum Bir Arzuhâl Üzerine
On a Poetic Arzuhâl (Petition) Written to the Prophet Mohammad

Abdulsamet DEMİRBAĞ

Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü

Assist. Prof. Dr., Munzur University, Faculty of Literature, Department of Turkish
Language and Literature, Tunceli/Türkiye
sametdemirbag@munzur.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0438-2419>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İşlem Süreci / Article Processing

Geliş Tarihi / Date Received: 15 Ocak/January 2024 Kabul Tarihi / Date Accepted: 24 Haziran/June 2024

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran/June 2024 Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran/June

Atıf / Cite as

Demirbağ, Abdulsamet. "Hz. Peygamber'e Yazılan Manzum Bir Arzuhâl Üzerine". *Firat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29/1 (Haziran 2024), 71-84.

DOI: <https://doi.org/10.58568/firatilahiyat.1419913>

İntihal / Plagiarism

Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Abdulsamet Demirbağ).

Yayıncı / Published by

Firat Üniversitesi/ Firat University

Lisans Bilgisi / License Information

Bu makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

On a Poetic Arzuhâl (Petition) Written to the Prophet Mohammad

Abstract: The love for Prophet Muhammad is one of the most frequently mentioned themes in both oral and written cultures. The love for Prophet Mohammad which is narrated in the scientific works related to the Prophet in Turkish literature also could be seen either in poetic and prose works by artists. Some of works include biographies (siyer) in which the Prophet's biographies are mentioned, eulogies (mevlit), miraç-name, which tells the miraç event, (hilye) which describes the Prophet's physical and other attributes, and (naat) in which the Prophet is praised. Considered as the reason for the existence of the universe, this love for Prophet Muhammad is depicted in the most beautiful way in these works, and the aim is to transfer this love to the next generations. This love and thought, which has been going on for centuries in the Islamic society, in the prayers made to Allah was instrumental in being made the mediator of the Prophet. Because, in Islam, the belief that prayers addressed to Allah through the mediator of Prophet Muhammad, whom Allah has called "My Beloved" will be accepted is prevalent.

This profound love for Prophet Muhammad, graven in the hearts, is considered a duty by individuals of all ages and all sections in Turkish society. The earliest examples of this emotion, expressed by poets who interpret the feelings of the people, can be found in Yûsuf Hâs Hâcib's *Kutadgu Bilig*. Later poets like Mevlânâ, Yunus Emre, Şeyyâd Hamza, and others continued to compose such poems. Furthermore, the work known as *Vesiletü'n-necât* written by Süleyman Çelebî and read since the fifteenth century, commonly referred to as *mevlit* and seen as a top one for the love of Prophet among the public, is one of the most significant works addressing this theme. Poets such as Ahmed Pasha, Fuzûlî, Nâbî, and Şeyh Gâlib in Turkish literature have also portrayed the love for Prophet Muhammad in their works in the best style. Some of these poets, expressing their love for the Prophet from different perspectives, were individuals who could not visit the sacred places due to financial difficulties. The desperate and intense longing for Prophet has been conveyed to writing yearning for the Prophet. The example of an arzuhâl discussed in this study illustrates this aspect of the abovementioned.

Arzuhâls, are text written in the form of petitions in the sources and express a need based on its necessity. However, if it is taken into account of spiritually, they are the texts where various wishes and prayers are asked from Allah and sometimes the prophets are used as messenger. These writings include both worldly and spiritual desires. Following to these prayer texts, they are sent to the sacred places via those going to Hajj and Umrah. These prayers sometimes are written by an expert or the needy ones sincerely. They are left at sacred places like the Kaaba, the station of Prophet Ibrahim or the burial place of Prophet Muhammad, with the belief that they will be accepted.

It is still known that in some regions of Anatolia, many traditions have persisted from the past to the present day. One such region where the tradition of writing arzuhâls is still alive is the town of Palu in Elazığ. The poem presented in this study, a poetic example of arzuhâl, was written by Molla Muhammed Ali, a poet, scholar, and calligrapher living in the Beyhan town of Palu. This poem portrays the imploring and entreating of a desperate individual who wishes to visit the Prophet's grave with in the profound love for Prophet Muhammad. The poem is written in an eight-syllable meter and consists of 20 quatrains. Throughout the poem, the desire seeing the Prophet's grave has been narrated and the despair over not reaching to the sacred places has been discussed. Therefore, the characteristics of a desperate lover are evident in the poem. This text, which features a lyrical expression, is written in a simple and fluent style. It has a rich appearance with various word types, even local words and literary arts. On the other hand, as a product of the last quarter of the twentieth century, it is also important in that the love felt for the Prophet Mohammad is expressed in Ottoman Turkish.

In the introduction of the study, brief information about Prophet Muhammad is provided. Subsequently, various examples of the love for Prophet Muhammad in Turkish literature are presented to the reader. In the first part, the poem was analyzed, and in the second part, the translation of the poem was included. The original text of the poem has taken place at the end of the study. With the analyzed poetic arzuhâl it has been aimed not only to preserve the tradition but also to contribute to our written and oral culture.

Keywords: Arzuhâl, Prophet Muhammad, Palu, Molla Muhammed Ali, poem.

Hz. Peygamber'e Yazılan Manzum Bir Arzuhâl Üzerine

Öz: Hz. Muhammed'e duyulan muhabbet, hem sözlü hem de yazılı kültürde en fazla dile getirilen konulardandır. Türk edebiyatında Peygamber ile ilgili ilmî eserlerde ortaya konan bu muhabbet, sanatkârlarca kaleme alınan birçok manzum ve mensur eserde de ele alınmıştır. Örneğin Peygamber'in hayatının anlatıldığı siyerler ile mevlitler, miraç hadisesinin anlatıldığı miraç-nâmeler, Hz. Muhammed'in fiziki ve diğer özelliklerinin anlatıldığı hilyeler ve methedildiği naatlar bunlardan bazılarıdır. Kâinatın varlık sebebi olarak düşünülen Hz. Muhammed'e duyulan sevgi bu eserlerde en güzel şekilde işlenmiş, bu sevginin sonraki nesillere aktarılması gaye edinilmiştir. İslam toplumunda asırlar boyunca süregelen bu muhabbet ve düşünce, Allah'a edilen niyazlarda Hz. Peygamber'in aracı kılınmasına vesile olmuştur. Çünkü İslam'da Allah'ın "Habibim" diye nitelendirdiği Hz. Muhammed hürmetine edilen duaların kabul olunacağı düşüncesi hâkimdir.

Hz. Muhammed için gönüllere nakşedilmiş bu muhabbet, Türk toplumunda da her yaşta ve her kesimden kimseler tarafından hissedilerek bir görev şeklinde addedilmiştir. Toplumların diline tercüman olan şairlerin işlediği bu duygunun ilk örneklerine Yûsuf Hâs Hâcib'in *Kutadgu Bilig*'inde rastlanılmaktadır. Sonrasında Mevlânâ, Yunus Emre Şeyyâd Hamza vb. şairler tarafından şiirlerin yazıldığı bilinmektedir. Öte taraftan Peygamber sevgisinde bir zirve olarak kabul edilen ve XV. asırdan beri okunarak gelen Süleyman Çelebi'nin yazdığı *Vesiletü'n-necât* veya halk arasında *mevlit* olarak bilinen eseri, bu hususun dile getirildiği en önemli eserlerdendir. Yine Türk edebiyatında Ahmed Paşa, Fuzûlî, Nâbî, Şeyh Gâlib gibi şairler de Hz. Muhammed sevgisini eserlerinde en güzel şekilde kaleme almışlardır. Hz. Muhammed'i farklı açılardan öven şairlerin bir kısmı da maddi sıkıntılardan dolayı kutsal beldelere gidememenin çaresizliğini yaşayan kimseler olmuştur. İşte bu çaresizlik ve Peygamber'e duyulan derin özlem bazen yazıya dökülmüştür. Çalışmaya konu olan arzuhâl örneği de anlatılan durumun bu yönünü ortaya koymaktadır.

Arzuhâller, kaynaklarda dilekçe mahiyetinde kaleme alınan ve lüzumuna binaen bir ihtiyacı anlatan metinlerdir. Ancak manevi açıdan değerlendirildiğinde çeşitli talep ve dileklerin Allah'tan istenildiği bazen de edilen bu dualar için peygamberlerin aracı kılındığı yazılardır. Bu gelenekteki dualarda dünyevi ve uhrevi birtakım isteklerden bahsedilir. Bu dua metinleri, yazıldıktan sonra hacca ve umreye giden kimselerle kutsal beldelere gönderilir. Bu dualar bazen ehil kimselere yazdırıldığı gibi bazen de ihtiyaç sahibinin samimi bir şekilde kaleme almasıyla gerçekleştirilmektedir. Arzuhâllerin kutsal beldelerde Kâbe, Hz. İbrahim makamı veya Hz. Muhammed'in kabrinin bulunduğu yerlere bırakılmasıyla kabul olacağı inancından bahsedilmektedir.

Anadolu'nun bazı yörelerinde geçmişten günümüze birçok geleneğin devam ettiği bilinmektedir. Arzuhâl yazma geleneğinin hâlen yaşatıldığı yörelerden biri de Elazığ'ın Palu ilçesidir. Nitekim Palu'nun Beyhan kasabasında yaşayan şair, âlim ve hattatlığıyla tanınan Molla Muhammed Ali tarafından yazılan elimizdeki metin manzum bir arzuhâl örneğidir. Bu şiir, Hz. Muhammed'e duyulan sevginin ve bundan ötürü kabrini ziyaret etmek isteyen çaresiz bir kimsenin yalvarış ve yakarışlarını konu edinmiştir. Şiir, 8'li hece ölçüsüyle yazılmış 20 dörtlükten oluşmaktadır. Şiirin genelinde Hz. Peygamber'e duyulan muhabbet ve kabrinin olduğu muhiti görme arzusu dile getirilmiştir. Şiirde kutsal beldelere gidememenin verdiği çaresizlik de ortaya konmuştur. Dolayısıyla şiir boyunca

çaresiz bir âşîğın özellikleri göze çarpmaktadır. Lirik bir anlatım özelliği gösteren bu metin, sade ve akıcı bir üslupla yazılmıştır. Çeşitli sözcük türleri, hatta yöreye özgü kelimeler ve edebî sanatlar ile zengin bir görünüm arz etmektedir. Öte taraftan yirminci yüzyılın son çeyreğinin bir ürünü olarak Hz. Peygamber'e duyulan muhabbetin Osmanlı Türkçesiyle ifade edilmesi yönüyle de önemlidir.

Çalışmanın giriş bölümünde Hz. Muhammed hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Sonrasında Türk edebiyatında Hz. Muhammed'e duyulan muhabbetin birtakım örnekleri okuyucuya sunulmuştur. Birinci bölümde şiirin tahlili yapılmış, ikinci bölümde ise şiirin çeviri yazısına yer verilmiştir. Çalışmanın sonuna şiirin orijinal metni konulmuştur. Çalışması yapılan manzum arzuhâl örneği ile birlikte hem geleneğin kaybolmaması gaye edinilmiş hem de yazılı ve sözlü kültürümüze katkı sağlanmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arzuhâl, Hz. Muhammed, Palu, Molla Muhammed Ali, şiir.

Giriş

İnsanlığın var oluşundan beri toplumu düzeltmek için bir uğraş veren ve kılavuzluk eden bazı müstesna kişiler hep bir adım önde olmuş, toplumun ilgi ve muhabbetine mazhar olmuşlardır. Bu kişilerin başında Allah tarafından gönderildikleri kavimleri hak yola getirmek için büyük çaba sarf eden peygamberler gelmektedir.

Peygamberler içinde tüm insanlığa gönderilen Hz. Muhammed'den hayatı, verdiği mücadeleler, insanlığa örnek oluşu, yöneticiliği, adaleti vb. özellikleriyle yaşadığı dönemden günümüze değin sıkça bahsedilmiştir. Allah'ın "Habibim" iltifatına mazhar olan Hz. Muhammed, sahip olduğu özelliklerinden ve son peygamber oluşundan dolayı ümmetin kendisine muhabbet duymasına vesile olmuştur. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de mealen "*Ve seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik*"¹ şeklinde Allah'ın bizatihi lütfuna ve övgüsüne nail olan Hz. Muhammed'e duyulan bu muhabbet farklı şekillerde ortaya konmuştur.

İslam toplumunda Peygamber sevgisinin sözlü bir şekilde ifade edilmesinin yanında yazılı birçok eserin de kaleme alındığı bilinmektedir. "*Sen elbette üstün bir ahlâka sahipsin.*"² ayeti ile methedilen Peygamber'e duyulan bu muhabbet her yaştan, her milletten ve her beldeden yazılan mensur ve manzum eserlerle ortaya konmuştur. Arap ve Fars edebiyatlarında Peygamber sevgisi üzerine yazılan birçok eser olduğu gibi Türk edebiyatında da şiir ve farklı türlerdeki eserlerle sanatkarlar, Peygamber'e hissettikleri engin duyguları ifade etmişlerdir. Bu durumun ortaya çıkmasında *Kur'an-ı Kerim*'in, hadislerin ve peygamber kıssalarının Türk edebiyatının muhtevasını oluşturan kaynaklar arasında bulunmasının yanı sıra Türklerin Müslümanlığı samimiyetle benimsemeleri de önem arz etmektedir. Ayrıca millî unsurlarla örtüşen İslam kültürünün Türk kültürü ve yaşayışı üzerindeki etkisiyle bu iki kültürün zamanla birbirinden ayırt edilemeyecek şekilde kaynaşması da rol oynamıştır.³ Örneğin Türk edebiyatındaki siyer, mevlit, hilye-i şerif, naat, miraciyye vb. eserlerin kaleme alınması bu hususu gösterme açısından önemlidir.

Hadis-i kudsî olarak zikredilen "*Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım*" muhatabının âlemlerin yaratılmasına vesile olan Hz. Muhammed olduğu bilinmektedir. Bundan dolayı Hz. Muhammed'e duyulan eşsiz sevginin tesiri ile hem yaşadığı dönemde hem de vefatının ardından bugüne dek birçok şiir yazılmıştır. Örneğin XIII. yüzyılda Yunus Emre, Allah'ın Hz. Muhammed'in canını nurdan yarattığını ve Peygamber'i âlemlere rahmet olarak gönderdiğini ifade etmiştir. Şaire göre Allah, Hz. Muhammed'i habibi olarak bilmiş, onun çektiği sıkıntılara üzülmüş ve Peygamber'in yönünü ümmete çevirmiştir.

¹ <https://kuran.diyaret.gov.tr/Enbiya,21/107>.

² <https://kuran.diyaret.gov.tr/Kalem,68/4>.

³ Mustafa İsmet Uzun. "Muhammed (Türk Edebiyatı)" *TDV İslam Ansiklopedisi*. (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 30/455-457.

*Çalap nûrdan yaratmış cânını Muhammed'in
Âleme rahmet saçmış adını Muhammed'in*

*Dostum demiş yaratmış hem onun kaydın yemiş
Ümmetten yana komuş yönünü Muhammed'in⁴*

Hz. Muhammed'i Miraç Gecesi'nde meşale gibi aydınlatıcı bir ışığa benzeten Ahmet Paşa, kâinatın kandiline Peygamber'in konuşmasının ışık verdiğiinden bahsetmiştir. Ayrıca Hz. Muhammed'in gölgesinin toprağa düşmesiyle bir nurun ineceğinden bahsetmiş, bundan dolayı da yeryüzünün sürekli güneş gibi parlayacağını ifade etmiştir.

*Sen şol çerâğsın şeb-i mi'râc içinde kim
Kandîl-i kâ'inata zebânın verir ziyâ*

*Sâyen düşeydi toprağa bir nûr inerdi kim
Yeryüzü berk uraydı güneş bigi dâ'imâ⁵*

Verilen bu örneklerin yanında XV. yüzyılda kaleme alınan hâlen ilk günkü gibi şevkle okunan Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-necât'ı (Mevlid)* şah eser hüviyetindedir. Çünkü bu eser, asırlardır değerini yitirmeden toplumun hislerine tercüman olmuş nadide eserlerdendir. Öyle ki doğum, sünnet, düğün, askere uğurlama, ölüm, kandil geceleri vb. zaman dilimlerinde okunmuş, toplum tarafından sahiplenilerek bugünlere gelmiştir. Aşağıdaki beyitlerde şair, Hz. Muhammed'in sözlerinin hoş, cisminin temiz olduğundan bahsederek Hz. Muhammed'in peygamberlerin ve Allah'ın seçkin kullarının önderi olduğuna dikkat çekmiştir. O'nu bir kandil, müjdecî, Allah'ın cezasından haberdar eden, lider, yardım eden, aydınlatıcı gibi sıfatlarla övmüştür. Hz. Muhammed'e hayli muhabbet besleyen şair, mahşer gününe dek Peygamber'den bahsedilse bile bu sözlerin nihayete ermeyeceğini ifade etmiştir.

*Ol sözi şîrîn ü ol cismi arı
Enbiyâ vü evliyânun serveri*

*Ol sirâc ü ol beşîr ü ol nezîr
Ol imâm u ol hümâm u ol münîr*

*Haşre dek ger dinilürse bu kelâm
Nice haşr ola bu olmaya temâm⁶*

XVI. yüzyılda kaleme alınan bir diğer eşsiz eser ise Fuzûlî'nin *Su Kasidesi*'dir. Otuz iki beyitten oluşan bu eser, su redifli olduğu için bu isimle bilinmektedir. Şair eserinde Hz. Muhammed'e olan sevgisini tüm içtenliğiyle ifade etmiştir. Fuzûlî aşağıdaki mısralarda bir bahçede gül yetiştiren bahçıvanın boşuna zahmet çekmemesi gerektiğini ifade ederek bin tane dahi gül yetiştirse yine de Peygamber'in gül misali yüzü gibi bir gül yetiştiremeyeceğini söylemiştir. Ayrıca şair, "ey Allah'ın sevgilisi" ve "ey insanların hayırlısı" nidasıyla Hz. Muhammed'e seslenerek susayan kimseler yanıp nasıl ki su arzularsa ben de o şekilde seni arzuluyorum şeklinde sevgisini dile getirmiştir.

⁴ Mustafa Tatçı, (haz.) *Yunus Emre Divanı* (Ankara: Akçağ Yayınları, 1991), 121.

⁵ Ali Nihat Tarlan, (haz.) *Ahmet Paşa Divanı* (Ankara: Akçağ Yayınları, 1992), 31.

⁶ Faruk Kadri Timurtaş, (haz.) *Mevlid-Vesiletü'n-Necât* (İstanbul: MEB Yayınları, 1990), 24-58.

*Suya virsün bâğ-bân gül-zârı zahmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek virse min gül-zâre su*

*Yâ Habîba'llâh yâ Hayre'l-beşer müştâkunam
Eyle kim leb-teşneler yanub diler hem-vâra su⁷*

XVIII. yüzyıla mührünü vurmuş önemli şairlerden Şeyh Gâlib ise Peygamber'i en güzel isimleriyle övmüş ve Yaradan'dan bizim için gönderilen, desteklenen, kuvvetlendirilen bir sultan olduğundan bahsetmiştir.

*Sen Ahmed ü Mahmûd u Muhammedsin Efendim
Hakdan bize sultân-ı mü'eyyedsin Efendim⁸*

XVIII. yüzyılda mesnevi nazım biçimiyle kaleme alınan Hayrî'nin *Hilye-i Şerîf*'inde ise Hz. Muhammed'in mübarek zatının tüm eşyanın yaratılış sebebi olduğu vurgulanmış, ay ve güneşin O'nun nurundan şereflendiği ve yüzünün (parlaklığından) nasiplendiğinden bahsedilmiştir.

*Hazretin zât-ı şerîfidir hep
Hilkat-i cümle eşyâya sebep*

*Mihr ü meh buldı şeref nûrundan
Behremend oldı anıñ rûyundan⁹*

Necip Fazıl Kısakürek de Hz. Muhammed'den müjdecî, kurtarıcı olarak bahsettikten sonra O'nun sünnetine uymayan bir hareketi kabul etmeyeceğini dile getirmiştir.

*Müjdecim, Kurtarıcım, Efendim, Peygamberim;
Sana uymayan ölçü, hayat olsa teperim!¹⁰*

1. "İmdâd Et Yâ Resûla'llâh" Nakaratlı Şiirin İncelenmesi

Hz. Muhammed için geçmişten günümüze dek birçok eserin yazıldığı bilinmektedir. Farklı nazım şekilleri ve türleri çerçevesinde yazılan bu şiirlerde Peygamber'e duyulan muhabbet samimi bir şekilde dile getirilmiştir. Bu şiirlerden biri de arzuhâl şeklinde kaleme alınan "İmdâd et yâ Resulâ'llâh" nakaratlı şiirdir.

Arzuhâl sözcüğü TDK Sözlüklerinde (URL-1) "Dilekçe.", Kubbealtı Lugatı'nda (URL-2) "Herhangi bir iş veya husus için resmî dairelere verilen dilekçe, istidâ, arıza" şeklinde geçmektedir. Dolayısıyla arzuhâller, yazıldığı makam ve kimselerden bir şeyin istendiği metinlerdir. İslam'da maddi ve manevi sıkıntılarının arz edildiği yegâne varlık Allah'tır. Bundan ötürü arzuhâller, manevi boyutta değerlendirildiğinde bir isteği veya hâsıl olan bir ihtiyacı Allah'tan dilemektir. Bu husus, bazen sözlü olduğu gibi bazen de yazılı bir metin şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yazılı olarak bilinen bu dualar "arzuhâl duası" ismiyle bilinmektedir.

⁷ Adem Çalışkan, *Fuzûlî'nin Su Kasidesi ve Şerhi* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999), 57-58.

⁸ Muhsin Kalkışım, (haz.) *Şeyh Gâlib Dîvânı* (Ankara: Akçağ Yayınları, 1994), 187.

⁹ Sadık Beklen-Hasan Şener, "Türk Edebiyatında Hilye ve Hayrî'nin Hilye-i Şerifi", *Külliyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi* Nisan/1 (2017), 6-7.

¹⁰ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*. (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2015), 81.

Arzuhâl duası geleneğinin devam ettirildiği yerlerden biri de Elazığ'ın Palu ilçesidir. Palu'daki bu geleneğe göre daha çok mensur şekilde yazılan arzuhâl örnekleri, hac ve umreye giden kimselerle kutsal beldelere gönderilir. Gönderilen bu arzuhâller kişinin kendisi veya bu geleneği bilen ehil kimseler tarafından yazılır. Arzuhâl örnekleri, kişinin ihtiyaçları doğrultusunda yazılan dualardan oluşmaktadır. Birçok konu hakkında yazılan bu duanın Kâbe, Hz. İbrahim makamı ve Hz. Muhammed'in kabri gibi yerlere bırakılarak bir nevi onların vesilesi aracılığıyla edilen duanın kabulü Allah'tan istenmektedir. Bu duanın manzum örneklerinden biri de, Palu'nun Beyhan kasabasında yaşayan Molla Muhammed Ali¹¹ tarafından kaleme alınmıştır. Bu şiirde Hz. Muhammed'e duyulan muhabbetin ne denli fazla olduğu ve onu görmek için edilen duanın arzuhâle işlendiği görülmektedir. Şiirin ne zaman yazıldığına dair bir bilgi olmamakla birlikte şiirin Şeyh Abdulkadir Efendi¹² ile hacca gönderildiği bilindiğinden onun hacca gidiş tarihine denk geldiği söylenebilir. Ancak Şeyh Abdulkadir Efendi'nin bu arzuhâli kutsal beldede bir yere bırakmadığı ve hac dönüşünde yine Molla Muhammed Ali'ye teslim ettiği bilinmektedir.

İmla, dil, üslup ve konu açısından değerlendirilen şiirde elde edilen birtakım çıkarımlar şu şekilde sıralanabilir:

Tipkibasım da bazı yazım yanlışlarının olduğu görülmekle beraber çeviri yazıda yazımı yanlış olan sözcüklerin orijinal şekli esas alınmış, söz konusu durum dipnotta belirtilmiştir.

❧ Kıış (17. dörtlük) ❧ aynı düğün (2. dörtlük) ❧ gelir (8. dörtlük) ❧ unutm (18. dörtlük)

Şiirin bazı mısralarında ölçü ile ilgili birtakım tutarsızlıklar olduğundan bazı tasarruflarda bulunuldu.

Beyitlerim yigirmi (yirmi) 'aded (11. dörtlük)

Eger arzū etseñ [beni] (15. dörtlük)

Şairin bir isteğini, ihtiyacını Hz. Peygamber'e arz etmek için yazdığı bu şiirde hâkim olan düşünce, Hz. Muhammed'in türbesini görebilmektedir. Bu duyguyla *Hazret-i Fahr-i Kâinâta 'Arzuhâlim ve Yalvarışlarım* başlığıyla başlayan şiir, 8'li hece ölçüsüyle yazılmış ve 20 dörtlükten oluşmuştur. Her dörtlüğün son mısramında tekrarlanan *İmdād et yā Resūla'llāh* ifadesiyle de Hz. Peygamber'den beklenen yardım yinelenmiş ve tekrarlarla şiirde ahenk sağlanmıştır. Şiirde sade ve akıcı bir dil kullanılmış, şairin duygularını coşkulu bir şekilde ifade etmesiyle şiirin lirik yönü öne çıkmıştır.

Muhammed 'Alīdir adım / 'Arşa çıkıyor feryādım

(Muhammed) dir benim yādım / İmdād et yā Resūla'llāh (20. dörtlük)

Şiirde sadece bir yerde terkip kullanılmıştır.

Ey Nebī-i āhīr zamān (5. dörtlük)

¹¹ Palu'nun Beyhan kasabasında 1930 yılında dünyaya gelen Molla Muhammed Ali; ilmî çalışmaları, şiirleri ve hattatlığıyla tanınmaktadır. İlerleyen yaşına rağmen hâlen ilmî çalışmalarını devam ettiren Molla Muhammed Ali, doğduğu beldede yaşamını devam ettirmektedir. (Abdulsamet Demirbağ, "Molla Muhammed Ali ve "Safâ Geldin Hacı Baba" Adlı Şiiri Üzerine", *Firat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)* 9/18 (Eylül-2022), 16-17.

¹² Palu'nun Andılar (Sağona) köyünde mefün Şeyh Abdulkadir Efendi, 1903 yılında Andılar köyünde doğmuş, Palu ve yöresinde irşat vazifesinde bulunmuştur. İcazetini Palu'da mefün Şeyh Hasan Efendi'nin oğlu Şeyh Abdulkadir Efendi'den almış, 1978 yılında ahirete irtihal etmiştir. (Abdulsamet Demirbağ, "Molla Muhammed Ali ve "Safâ Geldin Hacı Baba" Adlı Şiiri Üzerine", *Firat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)* 9/18 (Eylül-2022), 17.

Şiirde bazı kelimelerin sıkça tekrarlandığı görülmektedir. Örneğin **sana** zamiri şiirde 10, **var-** fiili 6, **et-** yardımcı fiili 25, **yâ** seslenme edatı 24, yerde tekrarlanmıştır. Söz konusu tekrarlar duygu yoğunluğunu, Hz. Peygamber'e duyulan özlemi ortaya koyma açısından önemlidir.

Saňa varmağ benim için (2. dördlük) / Saňa varmağdır efkârım (7. dördlük)
İmdād et ki saňa varam (12. dördlük) / Yâ Rab du'âmı et kabûl (3. dördlük)

Birçok sözcük türünün bulunduğu metinde geçen örneklerden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

Şefâ'at yâ Resûla 'llâh (1.dördlük/özel isim) / Medîneyi göster baňa (4. dördlük/özel isim)
Yâ Muhammed yâ Muştafâ (4. dördlük/özel isim)
Şu beyit geldi dilime (10. dördlük/sıfat) / Naşib eyle ol Ğanî (15. dördlük/sıfat)
Beyitlerim yirmi 'aded (11. dördlük/sıfat) / Dertli gönül olmuş melûl (3. dördlük/sıfat)
Saňa varmağ benim için (2. dördlük/zamir) / Medîneyi göster baňa (4. dördlük/zamir)
Görebilir[se]m ben seni (15. dördlük/zamir)
Bu huşûşda noğşânım çoğ (6.dördlük/zarf) / Bu yolda hiç azığım yoğ (6.dördlük/zarf)
Yâ Rab dileğim hep saňa (4.dördlük/Zarf)
Saňa varmağ benim için (2. dördlük/edat) / Şunu yazdım hasret ile (16.dördlük/edat)
İmdād et ki saňa varam (12. dördlük/bağlaç) / Hem zelil hem günâhkâram (12. dördlük/bağlaç)
İmdād et yâ Resûla 'llâh (1.dördlük/yardımcı fiil)
Baňa luğf et eyle meded (11. dördlük/yardımcı fiil)
Herkes gibi gücüm olsa / Nuruñ da kalbime dolsa / Naşib olur ârzün olsa (14. dördlük/şart eki)

Hz. Muhammed'in bilinen en güzel dört ismi şiirde kullanılmıştır.

Yâ Muhammed yâ Muştafâ (4. dördlük)
Hem Ahmedsin hem Muhammed (11. dördlük)

Şiirin ilk iki dördlüğünde Hz. Muhammed'e duyduğu muhabbeti dile getiren şair, ondan şefaati için yardım istemiştir. Ayrıca Peygamber'in bulunduğu beldeye gidememenin çaresizliğini yaşamış, yaşadığı bu durumu Hz. Muhammed'e arz etmiştir. 3. ve 4. dördlükte ise Allah'a münacatta bulunan şair, Hz. Muhammed'in kabrinin olduğu Medine şehrini çok arzuladığından bahsetmiş, Hz. Peygamber'den yardım dilemeyi yinelemiştir.

Yâ Rab du'âmı et kabûl / İmdād et Hâzret-i Resûl (3. dördlük)
Yâ Rab dileğim hep saňa / Medîneyi göster baňa (4. dördlük)

Herkes hacca olmuş revân / N'ola bende gitsem hemân (5. dördlük)
Bu huşûşda noğşânım çoğ / Bu yolda hiç azığım yoğ / Liyâkatim aşlâ yoğ yoğ (6. dördlük)

7. dördlükte şair kendisini günahkâr olarak nitelendirmiş, dünyadaki tek muradının Hz. Muhammed'in kabrini ziyaret etmek olduğunu yinelemiştir.

Nefsime çoğ günâhkârım / Saňa varmağdır efkârım / Dünyâda budur murâdım /
İmdād et yâ Resûla 'llâh (7. dördlük)

8. dördlükte *Karındaşım* ('Abdulqâdir) mısraıyla arzuhâlini göndereceği kişi Şeyh Abdulkadir Efendi'den bahsetmiş, duyduğu yakınlık hasebiyle onu kardeşi olarak tarif etmiştir.

9. dörtlükte Hz. Muhammed'in kabrini ziyaret etmenin sünnet ve en güzel nimet olduğu anlatılmıştır.

Ziyretin olmuş sünnet / Kabl et beni kıl kmet / Sana varmağ ne hoş ni' met (9. dörtlük)

10. ve 11. dörtlüklerde şiirinden bahseden şair, Hz. Muhammed'e duyduğu muhabbetin kendisine bu şiiri yazdırdığını, şiirinin tamamının 20 dörtlükten oluştuğunu ifade etmiştir.

Klemi aldım elime / Hem 'aşkı şardım belime / şu beyit geldi dilime (10. dörtlük)

Beyitlerim yirmi 'aded (11. dörtlük)

12. ve 13. dörtlüklerde şairin Hz. Muhammed'e olan sevgisi dile getirilmektedir. şiir boyunca Hz. Muhammed'i kabrini ziyaret edememenin eksikliğini yaşayan Molla Muhammed Ali, bu mısralarda yine ona varmayı çokça arzulamıştır.

mdd et ki sana varam / İşte budur benim yaram (12. dörtlük)

'Aşkın kalbimden çıkmıyor / Gönlüm 'aşkından bıkmıyor (13. dörtlük)

14. ve 15. drtlklerdeki *Naşib olur ürün olsa* (14. dörtlük) *Eger arz etse [beni] / Görebilir[se]m ben seni* (15. dörtlük) mısralarıyla şair, Hz. Muhammed'in davetiyle onu görebilmenin mümkün olacağını söylemiştir.

16. ve 17. dörtlükte şair, yazdığı arzuhlini şeyh Abdulkadir Efendi ile Ravza-i Mutahhara'ya gönderdiğini söylemiş, Hz. Muhammed'i görme arzusunun kabulünü istemiştir.

*şunu yazdım haşret ile / Sana gönderdim der[d] ile / **Hacı 'Abdulkdir** ile (16. dörtlük)*

Kbl eyle şu yazımı / Çok gr benim şu azımı / Kiş eyleme şu yazımı (17. dörtlük)

18. dörtlükte şiirlerinin Hz. Muhammed'in izinin olduğunu söyleyen şair, Hz. Muhammed'den kendisini mmet olarak kabul etmesini istemiştir.

şi'irlerim nru izi / Dilinden unutma bizi / Hem mmet kıl cümlemizi (18. dörtlük)

19. dörtlükte Hz. Muhammed'e olan muhabbetini tekrarlayan şair, kabrini ziyaret ettikten sonra ruhunu teslim etmeyi dilemektedir. 20. dörtlüğün ilk mısraında ise şairin ismi geçmektedir.

Klbimiz 'aşkıla dolsun / şalt selm sana olsun / Ravzanda nihyet bulsun (19. dörtlük)

Muşammed 'Alidir adım / 'Arşa çıķıyor ferydım / (Muşammed) dir benim ydım (20. dörtlük)

şiirde anlama zenginlik katmak, mısraları tekdüzelikten kurtarmak ve anlatımı ilgi çekici hle getirmek için şairler birtakım yollara başvurmaktadır. Bu yollardan biri de edeb sanatları kullanmaktır. Çalışmaya konu olan şiirde de bazı sanatlara başvurulmuştur. Söz konusu edeb sanatlardan bazıları şunlardır:

*şef'at **y Resla'illh** / N'ola sana varam **ey şh** (1. dörtlük/nida-istire)*

***Sana** varmağ benim için / Gyet müşkil durur bu gün / **Sana** varmağ aynı **dgn** (2. dörtlük/tekrir-teşbih)*

***Y Rab** dileğim hep sana / Medineyi göster bana / **Y Muhammed y Muştaf** / **mdd et y Resla'illh** (4. dörtlük/nida)*

*Bu huşuşda noķřnım **çok** / Bu yolda hiç **aziğim yok** / Liykatim aşl **yok yok** (6. dörtlük/tezat-istire-tekrir)*

*Klemi aldım elime / **Hem 'aşkı şardım belime** (10. dörtlük/mecaz-ı mürsel-istire)*

*Hem **zelil** hem **gnhkram** (12. dörtlük/tenasüp)*

Kabül eyle şu yazımı / Çok gör benim şu azımı / Kış eyleme şu yazımı istiare (17. dörtlük/mecaz-ı mürsel-istiâre-cinas)

2. “İmdâd Et Yâ Resûla’llâh” Nakarathî Şiirin Çeviri Yazısı
(Hazret-i Faḥr-i Kâinâta ‘Arzuḥâlim ve Yalvarışlarım)

1

Gece gündüz eylerem âh
Şefâ‘ at yâ Resûla’llâh
N’ola saña varam ey Şâh
İmdâd et yâ Resûla’llâh

2

Saňa varmak benim için
Ġâyet müşkil durur bu gün
Saňa varmak aynı düğün¹³
İmdâd et yâ Resûla’llâh

3

Yâ Rab du‘âmı et kabûl
İmdâd et Hazret-i Resûl
Dertli gönül olmuş melûl
İmdâd et yâ Resûla’llâh

4

Yâ Rab dileğim hep saňa
Medîneyi göster baňa
Yâ Muhammed yâ Muştafâ
İmdâd et yâ Resûla’llâh

5

Herkes hacca olmuş revân
N’ola ben de gitsem hemân
Ey Nebî-i âḫir zamân
İmdâd et yâ Resûla’llâh

6

Bu ḫuşûşda noḫşânım çok
Bu yolda hîç azıgım yok
Liyâkatim aşlâ yok yok
İmdâd et yâ Resûla’llâh

7

Nefsimce çok günâhkârım
Saňa varmaqdır efkârım
Dünyâda budur murâdım
İmdâd et yâ Resûla’llâh

8

Gönül tarlam olmuş bayır

¹³ şeklinde yazılmıştır.

Çarındaşım (‘ Abdulqādir)
Saña gelir¹⁴ onu kayır
İmdād et yā Resūla’llāh

9

Ziyāretiñ olmuř sūnnet
Çabūl et beni kıl kāmēt
Saña varmağ ne hoş ni‘ met
İmdād et yā Resūla’llāh

10

Çalemi aldım elime
Hem ‘ aşkı şardım belime
Şu beyit geldi dilime
İmdād et yā Resūla’llāh

11

Beyitlerim yirmi ‘ aded
Baña luř et eyle meded
Hem Aħmedsin hem Muħammed
İmdād et yā Resūla’llāh

12

İmdād et ki saña varam
İşte budur benim yaram
Hem zelil hem günāhkāram
İmdād et yā Resūla’llāh

13

‘ Aşkın qalbimden çıkmıyor
Gönlüm ‘ aşkından bıkmıyor
Olsa mā-sivā yıkmıyor
İmdād et yā Resūla’llāh

14

Herkes gibi gücüm olsa
Nūruñ da qalbime dolsa
Naşib olur ārzūn olsa
İmdād et yā Resūla’llāh

15

Naşib eylese ol Ğanī
Eger ārzū etseñ [beni]
Görebilir[se]m ben seni
İmdād et yā Resūla’llāh

16

Şunu yazdım ĥasret ile
Saña gönderdim der[d] ile
Hacı ‘ Abdulqādir ile
İmdād et yā Resūla’llāh

17

Çabūl eyle řu yazımı

¹⁴ şeklinde yazılmıştır.

Çok gör benim şu azımı
Kış¹⁵ eyleme şu yazımı
İmdâd et yâ Resûla'llâh

18

Şi'irlerim nûruñ izi
Diliñden unutma¹⁶ bizi
Hem ümmet kıl cümlemizi
İmdâd et yâ Resûla'llâh

19

Kalbimiz 'aşkıñla dolsun
Şalât selâm şaña olsun
Ravzañda nihâyet bulsun
İmdâd et yâ Resûla'llâh

20

Muhammed 'Alîdir adım
'Arşa çıkıyor feryâdım
(Muhammed) dir benim yâdım
İmdâd et yâ Resûla'llâh

Sonuç

İslam toplumunda Hz. Muhammed'e duyulan muhabbet onun hakkında birçok manzum ve mensur eserin oluşmasına vesile olmuştur. Hem yazılı hem de sözlü gelenekte devam eden bu muhabbetin izleri, asırlardır devam etmektedir. Bu geleneğin örneklerinden biri de arzuhâl şeklinde kaleme alınmış olan şiiirdir. Çalışma neticesinde şu sonuçlara varılmıştır:

- 1-Arzuhal yazma geleneğinin manzum bir metinle ortaya konması açısından değerlendirildiğinde bu çalışma önemlidir.
- 2-Şiir, maddi anlamda çaresizlik yaşayan birinin Hz. Muhammed'in kabrini görmek için yalvarış ve yakarışlarından oluşmaktadır.
- 3-Lirizmin ön planda tutulduğu şiiirde sade ve akıcı bir üslup kullanılmıştır.
- 4-Her dörtlüğün "İmdâd et yâ Resûla'llâh" mısraıyla bitirilmesi şiiire ahenk kattığı gibi şairin çaresizliğini ortaya koymuş, Hz. Peygamber'den yardım beklediğini canlı tutmuştur.
- 5-Dörtlükler hâlinde yazılan şiiir, 8'li hece ölçüsüyle yazılmış, 20 dörtlükten meydana gelmiştir.
- 6- Şiiirde birtakım edebî sanat ve sözcük türü örneklerinin bulunması anlatıma zenginlik katmıştır.
- 7- Hz. Muhammed'e hissedilen duygu yoğunluğunun sonucu olarak bazı sözcük türleri metinde sıkça tekrarlanmıştır.
- 8- Vefatının üzerinden asırlar geçmesine rağmen Hz. Muhammed'e duyulan özlem ve muhabbetin bu şiiirle canlı tutulması önem arz etmektedir.

¹⁵ şeklinde yazılmıştır.

¹⁶ şeklinde yazılmıştır.

Kaynakça | References

- Beklen, Sadık-Şener Hasan. "Türk Edebiyatında Hilye Ve Hayri'nin Hilye-i Şerifi", *Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi* Nisan/1 (2017).
- Çalışkan, Adem. *Fuzûlî'nin Su Kasidesi ve Şerhi*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1999.
- Demirbağ, Abdulsamet. "Molla Muhammed Ali ve 'Safâ Geldin Hacı Baba' Adlı Şiiri Üzerine", *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi (FÜHAD)* 9/18 (2022).
- Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları, 2018.
- Kalkışım, Muhsin. (haz.) *Şeyh Gâlib Dîvânı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1994.
- Kısakürek, Necip Fazıl. *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2015.
- Tarlan, Ali Nihat. (haz.) *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1992.
- Tatçı, Mustafa. (haz.) *Yunus Emre Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1991.
- Timurtaş, Faruk Kadri. (haz.) *Mevlid-Vesîletü'n-Necât*. İstanbul: MEB Yayınları, 1990.
- Uzun, Mustafa İsmet. "Muhammed (Türk Edebiyatı)" *TDV İslam Ansiklopedisi*. 30/455-457. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- (URL-1) Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>
- (URL-2) Kubbealtı Lugatı, <http://lugatim.com/>
- <https://kuran.diyaret.gov.tr/>

(عَنْدَتِ فِخْرَ الْكَايِنَاتِ عَنْ خَلْقِهَا وَبِالْوَدِّ شَلِيمٍ)

سكلا وارمق بيم الجون	}	كه كو ندوت ايلرم اهد
غاية مشكل دور ربوكون		مشتفاهت يا رسول الله
سكلا وارمق عيني دقلون	}	نه له سكلا وارمق اذ شلاه
امداد ايت يا رسول الله		امداد ايت يا رسول الله

يا رب ديلكم هـ سكا	}	يا رب دعاه ايت قبول
مدينه كوستر بكا		امداد ايت حضرت رسول
يا محمد يا مصطفى	}	درتلك كعكل اولمش ملول
امداد ايت يا رسول الله		امداد ايت يا رسول الله

بوخصر صده نقصانم هووق	}	هر كس هـ اولمش بون
بو بولده صبح از نيم بوق		ت اوله بنده كيشه و صمان
ليا قتم اصلا بوق بوق	}	اي نبي آخر زمان
امداد ايت يا رسول الله		امداد ايت يا رسول الله

زباد نك اولمش سست	تو كل ناز لام اولمش باير	نفسه جوق كنا مكارم
قبول ايت بن قبل ايت	شربت ايشم (عبد القادر)	سكا ورمقدرا فكارم
سكا وارمق نه خوشش بعه	سكا كلير اون قاير	لانبا ده بود و رص ادم
ايضا	ايضا	امداد ايت يا رسول الله

۱۱
قَلْبِي اَلدَّمِ اِلَيْهِ
هَمَّ عَشِقُو طَارِدُم اِلَيْهِ
سَتُو بِي سَطْدِر اِلَيْهِ
اَلْبِطَا

۱۲
بِي تَلْمِي كِي كِي مِ عَدَدِ
بِي كَا لَطْفِ اَيْتِ اَيْلِهْ عَدَدِ
هَمَّ اَحْمَدِ سِي سِي هَمَّ عَدَدِ
اَلْبِطَا

۱۳
اَمْدَادِ اَيْتِكِه سَكَا وَا دَمِ
اَيْتِه بُو دُو دِي نِمِ يَار دَمِ
هَمَّ ذَلِيلِ هَمَّ كُنَا صَا دَمِ
اَلْبِطَا

۱۴
عَمَشَقَك قَلْبِي دَرِ بِي قَهِي بُو
كُو طَارِدُم مِي تَكْدَرِ بِي عَه بُو
اَوْلَدِه مَاسِيَا بِي قَهِي بُو
اَلْبِطَا

۱۵
هَمَّ كَسِي كِي كُو عَه بُو اَوْلَسِه
بُو دُو كِلَدِه قَلْمِه طُو لَسِه
نَصِيبِ اَوْلُو اَز دُونِ اَوْلَسِه
اَلْبِطَا

۱۶
سَتُو يَار دَمِ سَتَرْتِ اِلَيْهِ
سَكَا كُو نَدَر دَمِ دَرِ اِلَيْهِ
دَمِ اِي عَيْدُو اَلْقَارِ اِلَيْهِ
اَلْبِطَا

۱۷
صَبُو اِلَيْهِ سَتُو يَار دَمِ
بُو كُو نَدَر اَيْتِمِ سَتُو اَز دَمِ
فِي سَرِ اَيْلِهْ سَتُو يَار دَمِ
اَلْبِطَا

۱۸
سَتُو لَرَمِ لُو رِي اِي بِي
دِي كِدَرِ اَو لُو سَتُو سِي
هَمَّ اَمْتِ قَلْبِ بِي عَدَدِ
اَلْبِطَا

۱۹
قَلْبِي عَشِقَكِه طُو لَسُونِ
صَلُو سِي لَمِ سَكَا اَوْلَسُونِ
رُو صِه كَدِه نَهَا يَتِ بُو لَسُونِ
اَلْبِطَا

۲۰
عَمْدِه عَمْدِي رِي اِدَمِ
عَمْدِه بِي قَهِي بُو رُو يَار دَمِ
<عَمْدِه> دِي رِي بِي بِي اِي اِدَمِ
اَلْبِطَا